

UNIVERSUL

Literar

Director: STELIAN POPESCU.

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIA	REVISTA SAPTAMANALA	PREȚUL 50 BANI Abonament 26 Lei pe an
11, STRADA BREZOIANU, 11		

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SUMAR:

- G. Gregorian *Amărăciune*
 Al. V. Casimir. . . *Dela Damasc la Mecca*
 Popic. *La Mănăstire*
 Radu Cosmin *Imnul Venerei*
 S. Bascovici { . . *Criza Limbei Literare*
 { . . *Mărgăritare Negre*
 Barbu Delavrancea *Nuvelă*
 Horia Furtună *Șfârșit de Basm*
 N. Ghindaru *In Coliba de la Chiuă*
 Pavel Florentin *Noapte*
 St. Georgescu *Sonet*
 G. Bălculescu *Un cântec îți cânt*
 A. Sorescu Soara *Statuele albe*
 V. Demetrius, Stoican, „*Tragedie mută*“

Rugăm pe abonați și cetitorii noștri să binevoiască a lua act de următoarele dispozițiuni :

1. Abonamentul să ne fie expediat cu 10—15 zile înainte de data expirării, lipindu-se neapărat banda cu care primesc ziarul.

2. Cupoanele de mandate să aibă menționat scopul pentru care ni se trimit bani.

3. Orice reclamațiune și schimbare de adresă să fie însoțită de banda cu care se primește ziarul.

4. Adresele să fie cât se poate de clare.

5. Abonamentele la publicațiunile: „Universul Literar“ și „Ziarul Călătoriilor“ costă 26 lei anual fiecare, iar „Veselia“ 40 lei anual, și nu se fac decât pe un an.

Abonamentele se fac la 1 și 15 ale fiecărei luni.

6. Orice neconformare de la aceste dispozițiuni va fi spre nemulțumirea d-lor abonați și cetitori.

UNIVERSUL LITERAR

AMĂRĂCIUNE

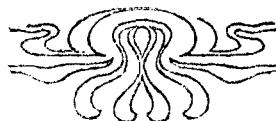
de G. GREGORIAN.

În liniile'n care te-am cules
Din margini de trotuar,
Și'n pleoape te-am închis înfrigurat,
Și'n sufletu-mi din pleoape te-am picat
Ca pe-un mărgăritar ;
În liniile'n care tot mai vag
Te-am tors din praful aspru și opac,
Icoan'aromitoare să te fac
Genuchilor ce ți i plecam în prag ;
În liniile-aceste de parfum
Și de lumină caldă și de vis,
Ce-și dormitau frânturile'n abis
Sub cerul de pe drum ;
În tremurul, în firul lor de jos,
Am pus din mine tot ce e mai fin
Și tot ce e mai bun și mai duios,
În veci de veci doar ție să mă'nchin,,

... Dar, vai, din vraja-sfântului liman
— Trandafiriu de-amurguri — ce'mi zâmbi,
Pământul tău sărman
Obicinuit cu pulberea de-o zi,
În pulbere se'ntoarse, înasprind
Surăsu-amar,
Pe buza mea ce amarului o'ntind,,
Mărunt și mort se'ntoarse, risipind
Și-aripele și focul din altar...

Și mâna mea ce'n zări te-a'nsuflețit
Din taina ei de aur creator,
Căzând pe urma ta din infinit.
Căzând pe toate câte azi mă dor,
Căzând pe pașii tăi de-acuma reci,
Mi'ncremni pe inimă de veci...

George Gregorian.

DELA DAMASC LA MECCA

de AL. V. CAZIMIR.

Acum șase ani eram la Damasc, coborâsem munții Libanului pe la începutul lui August în tovărășia lui Huseim Saada, cel mai bun prieten cu care făcusem cunoștință la Marsilia, în ziua când ne-am imbarcat pe vaporul francez „Niger”, care pleca în Orient.

De când eram oaspele lui nu făceam altceva decât să ne amințim clipă cu clipă cele cinci zile petrecute până la Pireu de unde ne-am despărțit cu lacrimile în ochi, eu în răfăcirea mea cu destinație pentru Constantinopol, el părăsind Nigerul, s'a îndreptat cu un alt vapor către Beyruth, unde l'asteptau părinții și cele două surori.

Pe atunci Damascul era în mare fierbere, după șocotele și mai ales după vestile primite, cărvana cea mare care plecase după țărnul Bosforului, care se unise cu cea dela Brusasa, cu cea dela Smyrna și cu toate celelalte ce ieșise în cale, trebuia să sosească aci cel mult peste o săptămână. „Mallahul” cetății luase toate măsurile necesare, pregătise merginea orașului unde trebuia să fie cantonată caravana, hotărâse câmpia din apropierea lacului pentru pelerinii cari veneau din împrejurimi, și care urmau să întocmească caravana orașului, ce împreună cu cea așteptată să formeze acel grandios convoi „Caravana Damascului” care pe fiecare an odată cu trei luni înainte, pornește ținând calea pustiului până la orașul Mecca.

Dar molahul nu se mulțumise numai cu atât, se întreținea zilnic cu valul și cu ulemalele vecine, știindu-se că orașul lui să numai rămâie de râs ca în anul trecut, când „Ghiaur Ysmid” orașul păgân, Smyrna, întrecuse în daruri Damascul, lucru ce cu drept cuvânt îl supăra și mai cu seamă îi atingea în demnitatea lui de „Baladi Kamsa”, șeful sfântului oraș, de oarece și Damascul stă alături de Mecca, de Medina cu Ierusalimul și cu Adrianopolul, cu care alcătuiesc cele cinci orașe sfinte oricărui musulman.

De câteva zile, în fiecare dimineață mă duceam cu Huseim la cafeneaua din piața legumelor, unde se adunau cei mai fanatici musulmani, și cum veneam cu șesul legănat, cu mâinile la spate, în pălcuri și vociferând, se pricepea destul de bine că sunt preocupați de un ce neobișnuit, care-ți vorbea de prețuia unui mare eveniment. Pe diivanurile din fundul cafenelei într'un nor de fum și un miros greoiu de tuțun aprins, se desluseau alte grupe care vorbeau cu aceeași înflăcărare, făcând cu mâna gesturi largi, aplecându-se și îndreptându-se de șale, sau dând mereu turbanul pe ceafă. Fiecare avea ceva de spus, eu priveam, Huseim asculta și-mi talmăcea ce putea să prindă. Bătrânii vorbeau de acele timpuri, când credința era mai tare decât iubirea, tinerii de idilele pelerinajului și mai cu seamă de căsătoriile caraghioase cerute de restricțiunile coranului, femeilor care doresc să vadă orașul mare, lui profet. Aveau dreptate și unii și alții, bătrânii șocoteau în fanatismul lor că numai acela poate să fie un „Bziim Hadgi” un băn hagi, numai acela care a străbătut pustiul ce duce la Mecca pe jos, sau călare pe cococașă cămilei, numai acela care a îndurat și setea și foamea, căldura și nesomnul, cum și toate neajunsurile care ți le pune în cale o rătăcire de câteva luni prin pustiul scormonit de vânt și ars de soare, numai acela care se va duce la Mecca, așa, și numai așa cum s'a dus profetul, iar nu cum se duc azi unii cu trenul și cu vaporul, ca să scurteze drumul, că: distanța între orice musulman și locurile sfinte este considerată ca o gregală a lui personală șocotindu-se vinovat cu atât mai mult cu cât este mai departe, iar drumul până acolo nu înseamnă altceva decât timpul necesar, cât trebuie să se roage fiecare ca să dobândească clemența celui fără de potrivire. De aceea Coranul fără să ție seamă de distanța și greutatea drumului ordonă „Faceți pelerinaj la Mecca cercetați locurile sfinte”

iar ca să întărească și mai mult această poruncă, această datorie sacră a Islamului pe care se credea dator s'o îndeplinească cel din urmă musulman, singur Coranul scutește pe cel nevoiesi spunând: „Să faci pelerinaj numai acela care poate”, deci nu mai încapă îndoială că sunt scutiți infirmii dar acele care poate, acela trebuie să-l facă.

Tinerii la rândul lor povesteau atâtea ne mai auzite întâmplări cu ocazia pelerinajului, nu se vorbea decât de femeile văduve și de fetele frumoase, care, în dorința de a vedea locurile sfinte, erau șilte ca în cursul unei săptămâni sau numai într'o singură zi să-si găsească le comandă un bărbat de căpătâială, de oarece coranul pe lângă că nu vede cu ochi buni o femeie nemăritată dar nici nu dă măcar binecuvântarea de care se bucura orice credincios care vizită locurile sfinte. Pe această pânză se brodau cele mai hazlii împerecheri, care de multe ori duceau la rezultate ce puteau să întrecă chiar cea mai bogată imaginație. O femeie care a venit nemăritată la Mecca, nu numai că se consideră că n'ci n'a fost, dar aretă prin această cutezanță, o sfidare către cele sfinte, și urmează să fie desconsiderată de toți credincioșii musulmani.

La o masă alături de noi, câțiva arabi cu hainele tălate după cel din urmă jurnal vienez, discutau intrerupându-se numai să borborească apa din narghilele de cristal și cum vorbeau încet și respect, Huseim le sorbea fiecare cuvânt, iar când prindeau să tragă fumul din „Tumbechisul” galben cu cărbune la mijloc, își talmăcea vorba cu vorba din povestirea lor, care de asemenea se rotește în jurul pelerinajului, în jurul acestei procesiuni mărețe, care în timpul de față preocupă întreaga suflare.

Unul din ei povestea cum jurul lui „Ykdam” laudă în trei coloane guvernul egiptean, care și de data asta a votat 4 milioane piastri, un milion de franci pentru cheltuielile caravanei și pentru

darurile care le va trimite Egiptul oraşului Mecca, dar faptul ce cu drept cuvânt stărnise întreaga admiraţie, care găfăse curiozităţile şi numai conţinea să fie tălmăcit şi relatat după imaginaţia fiecăruia, era darul trimis de oraşul Smyrna. Covorul pe care Ghiaur Ismid îl trimetea la Mecca şi care urma să fie aşezat în templul dela „Kaaba“, în acest sfânt sanctuar în faţa căruia îşi prosteră frunţile în fiecare an atâtea mii de musulmani, întreaga oricăre aşteptare, şi mai ales, aici, la Damasc neliniştea multe suflete, care şi de astă dată prezimeau, căre şi de astă dată rămâne tot la urmă.

Nu dimensiunile acestui covor lung de 20 metri făceau să se vorbească de el desenul şi mai ales subiectul rătăcea minţile care în credinţa lor orbitoare socoteau, că pe întregul univers nu s'ar fi găsit altul să-i fie potrivire. Covorul arăta pe Mahomed, pe marele profet, ducându-se la Mecca. El arăta urmat de credincioşii lui, adepţii sfântului coran, arăta a cel grandios convoiu, primul pelerinaj despre care se spun atâtea minuni!

După câte ştiu pe la anul 632 pe când Mahomed avea 73 ani, pe acea vreme, în al X-lea an al „Hegirei“, atunci s'a făcut acest prim pelerinaj, pe care-l înfăţişează acum minnat de bine covorul din oraşul păgân, cum zice musulmanii Smirnei, din ţara trandafirilor, din patria lui Homer, cum îi zice creştinii.

De câte ori vorbesc de Smyrna îmi reamintesc de cele „Sapte cetăţi ale Ioniei“ care pretind a fi locul de naştere al lui Homer, îmi reamintesc de Sardis de Ephesus de Pergamos şi Thyatira, de Philadelphia şi Leodicele, de acele „Sapte biserici ale Asiei“ şi mai cu seamă de următoarele versuri:

„Dulce eşti tu Smyrno dragă
Celor vechi cetăţi sfântă
Cel de atunci o lume n'treagă
Şi căi sunt, la fel te cântă.
Unde-i Sardis să te vază,
Şi Pergamos să te plângă.
Toate-n locu-ţi vor să sează
Şi dorese să te ajungă...“

Marele profet simţindu-se desigur de bătrân, şi aproape de sfârşitul vieţii, dori să revadă Mecca

leagănu sfânt în care se născuse, şi de care îl legau atâtea amintiri. Acest din urmă rămas bun pe care Mahomed şi l-a luat dela Mecca, fiind însoţit de numeroşi amici a fost în urmă consacrat ca un pelerinaj sfânt şi reinol în fiecare an de adepţii coranului.

Despre întâiul pelerinaj se spun lucruri mari. Caravana cu care au pornit cuprindea peste două sute de mii de credincioşi având cu ei 150.000 de animale şi numai în fruntea caravanei mergeau o sută de cămile din cele mai mari şi mai frumoase împodobite cu mătăsurii, cu eluciri şi cu şaluri preţioase, aceste cămile care se legănu marestos în capul convoiului şi care sunau din clopoţei de argint, ce spănzurau de gâturile lor arcuite, urmau să fie sacrificate în urmă ca prinos lui Alah la câţiva kilometri departe de Mecca, afară şi sus pe muntele Arafat.

Crede cineva că poate să-şi închipuie cât de grandios era acel convoi şi mai cu seamă cât de orbitoare era credinţa care-i unea pe toţi la un loc? Nici odată...

Dacă n'aşi fi văzut şi n'aşi fi trăit şi eu în inima şuvoiului care se perdea încet ca şi timpul ce ne sta în faţă şi ne despărcea de Mecca, dacă n'aşi fi făcut şi eu parte cândva din lanţul nesfârşit care se rostogolea înălţăndu-şi inelele prin pustiul nisipurilor înroşite de soare, dacă îmi prejurară şi dorul meu nestrămutat nu m'ar fi rătăcit şi pe mine într-una din aceste caravane cu care m'am legănat pe cocosa cămii până la oraşul sfânt, şi dacă n'aşi fi încercat şi eu acele dumnezeieşti simţiri care m'au cuprins atunci când în faţa cetăţii marelui profet ne-am întâlnit atâtea suflete credincioase plecate din toate unghiurile lumii? Atunci poate că nu mi-aşi fi putut imagina cum dibăcia unui om ar fi în stare să făurească cu minţea acele lucruri care nu se pot închipui nici măcar pe departe.

Pelerinajul se face în ultima lună a anului „Dhil Higgeh“, în această lună care ca şi toate celelalte, nu corespunde cu nici una din calendarul creştin. Anul Mahomedan desigur tot eu donăsprezece luni, ca şi anul nostru, nu are decât 354 zile, este deci mai mic cu 11 zile şi ceva. Această împărţea-

lă a lor fără să mai primească vreun adaos nu corespunde nici de cum cu ordinea naturală a anotimpurilor şi vedem bunăoară cum o lună turcească în cursul anului se plimbă prin toate anotimpurile şi cum abia după 33 de ani revine la aceeaşi dată şi în aceeaşi zi din care a plecat ca să înceapă iarăşi la fel aceeaşi venetică şi curioasă rotaţie. Aşa dar se poate foarte bine ca pelerinajul să aibă loc când în mijlocul veri când în mijlocul iernii, dar nu este mai puţin adevărat că aceste curiozităţi ale anului lunar nu neliniştesc într'un nimic pe adevăraţii credincioşi. Fiecare cunoaşte mai dinainte câte zile îi trebuie până să ajungă, câte zile va sta acolo, şi mai cu seamă câte-i rămân pentru întoarcere. Unii au nevoie numai de 20 zile, alţii de 200 iar unora nu le ajung, nici un an întreg, că se adun la Mecca musulmani din toate părţile lumii, din Abisinia, din Maroc, din Sudan, din Persia, din Tripolis, din China, din Algeria, din Libia, mai departe dela Iava, din Borneo, din Turkestan, în cât fără să vrei te întrebă uneori, cât de mare trebuie să fie această putere ascunsă care îndrumază atâtea suflete pe acelaş drum...

Acum Damascul nu se mai cunoaşte, se foeste o lume în el şi se ştie atâtea suflete că te uimesc cu amestecul lor din care nu poţi prinde nimic. O încălceală de costume, de culori şi chipuri, un furnicar de oameni împestrătaţi, cu cai, cu cămile, cu măgari şi negustori, cu copii şi sarlatani, un dute vino care te amestece, un sgomot care te face să-ţi pierzi capul şi să alergi cu privirea pe stătea lucruri pe care nu ţi-o poţi proni nici măcar cât ai clipi din ochi. Seara se aprind felinare imprevizate la balcoane şi pe pari, se aud pocnituri de pusti şi sunete de goarnă, la marginea oraşului ard focuri şi rag ca în menagerie, căruţele cu pepeni sunt luate cu asalt, trăsuri dela gară vin la pas, prin magazine nu mai poţi străbate şi până seara târziu la usa fiecărei cafenele hărăse câte un gramofon răguşit care răsună a tablă şi te îndeamnă să te culci, dar nimeni nu vrea să-l auzesc, unii oleacă şi alţii vin, unii se

scoală când alții se culcă, abia sfârșește unul când vecinul începe, și ziua și noaptea trec aceleași chipuri, aceleași povești, aceleași oameni care nu sînt nici o oboseală, care au mai trecut odată tot prin acest loc, cu aceeași povară, cu același cuvânt, sfârșind ca să privești din nou cu aceeași pasiune și cu aceeași cercetare până ce, fără să vrei, din toate ti se deslușește mai bine tot gramofonul răgusit, care în evidența unei arii turcești te îndeamnă să-ți aduci aminte că a trecut de miezul nopții și poate că e timpul când trebuie să te culci...

Ajunși odată la Djeddah, pe coastele mării Roșii, Mecca nu mai e departe, la marginea acestui orașel se adună și cantonează toate caravanele. În portul Djeddah în luna lui „Dhil-Higgeh” ancorază mai multe vapoare decât în cursul anului, ca pe această cale sosec cei mai mulți pelerini, pe aici vin toți musulmanii din Africa, o mare parte din Europa și Asia mică. De pe țărmurile Bosforului de unde caravana face patru luni până la Mecca, pe la Djeddah cu vaporul nu face decât 14 zile. În fine se adunase mai toate caravanele unele mai nerăbdătoare pornise înainte, a noastră e mai rămas o zi.

Nici odată acest convoi nu mi s'a părut atât de urias ca în ultima seară petrecută la marginea Djeddah-ului, avea peste treizeci de mii de oameni și aproape douăzeci mii de animale, se părea mai mult o desfășură adunătură care

s'ar fi asemuit mai bine cu năvălirea barbarilor, decât cu o posesie de oameni pașnici și credincioși. Pe o întindere de 10 km. erau desfășurate cele aproape 700 de corturi, acest popor al caravanei pe lângă celelalte curiozități, mai avea și pe aceea că-ț umplea sufletul de o apropiere care te mîșca și-ți săpa în memorie acele locane neperitoare, pe care le simți perfect de bine cum se unesc cu firea și prejudecata fiecărui om. Să-și închipuiească cineva o mesă de capete care se leagănă și se apleacă, o sumedenie de animale care se întretaie și se adună pe un pustiu de nisip, presărat cu corturi mari și mici, de diferite forme, făcute din pânză albă sau din păr de cămilă, întinse pe pari, sau ținute de sfori. Să vadă fiecare în jurul corturilor camilele care dau necontenit din cap, măgari ce stau în trei picioare, cai de călărie și de lăm, atâtea animale care de oboseală abia mai mănăucă, fără să miste și fără să privească în jurul lor, iar în fiecare cort grămadite la un loc coșuri cu merinde, desagi și legături, copii și femei adunate care pregătesc cina și pa-turile întinse pe nisip. Afară bărbații aprind focul și adapă animalele, le împiedică și le proponează, se strigă și se îndeamnă făcând semne și bălănd din palmă, iar când noaptea s'a lăsat cu adevărat pe dănsii, atunci se liniștesc și se adună prin corturi unde cântă și se închină, până ce somnul vine să-i liniștească și să aducă pacea peste toți, această

pace sfântă pe care n'o tulbură decât nechezatul unor cai aprinși, icnitul măgarilor nărăvași și clo-poteii cămillelor care se întrec în melodii cu timbre clare și ne mai auzite. Dar când crezi că pacea s'a întins mai bine, când socoți că îndepărtatele sunete au pierit și ele, atunci prinde să mijea: căcerul și întregul neam de ajmaie se mîșcă lovind cu picioarele iar în usa fiecărui cort apare câte o umbră și dă semnalul că ziua a sosit. Încet, încet, furuciarul prinde să ia ființă și peste două ceasuri când soarele însângează cerul, convoiul porneste la drum în cântece de sărbătoare cu pocn-turi de pustii, care te asurzesc și te fac să te pierzi odată cu ei pe acest prăpăstios drum plin de praf care în curând va începe să arză și să scânteieze. Ce ne sfârșit îți pare acest convoi desordonat care se pierde prin pustiu-rile Arabiei și cât de minunat se prind în minte nevoile și intruparea lui, sunt două lucruri care nu se pot uita cu ușurință; când pleacă fruntea caravanei, cei dela urmă se pot culca, iar când cei din față au ajuns, cei din coadă mai au să meargă o jumătate de zi, iar în drumul lor se pierd și se îngrămădesc, se așteaptă, se adună, se cheamă pe nume și se ajută, încât pe nesimțite se trăgănează de se infundă tot mai mult în pustiu care așteaptă să înghită acest sarpe măldos cu inele colorate...

(Va urma)

Alexandru V. Cazimir

LA MĂNĂSTIRE

(SONET INCANDESCENT)

*O, tu colț de Elveție simpatic
Cu cele mai frumoase carmelite,
Cine te vede-odată, ispitit e
O viață să-ți rămâie ca ostatic*

*Căci nărușind atâtea favorite
Eu m'am simțit strein și singuratic
Ca ciobănașul piscului sălbatic
Ce-si pierde căprioarele iubite*

*Măicuțele cu corpul ca de stătut
Și'n eleganți ciorapi de fil d'Ecosse,
Ti-arată cât de-adânc și cald păcatu-i
Din marele harem al lui Christos.*

MORALA

*Suntem tot mici, ispitele tot mari-s
Ca'n vremile Elenei și-a lui Paris.*

Popic

IMNUL VENEREI¹⁾

de RADU COSMIN.

O, Veneră eternă, zeiță a frumuseții,
De mii de ani isvorul și farmecul vieții,
Impudică, superbă, în nimb de străluciri,
Îți porți prin lume cupa supremei fericiri.

Mai albă ca zăpada și pururi zâmbitoare,
Tu, ce văzuși Olimpul căzându-ți la picioare,
Așterni o punte de-aur între pământ și cer
Căci te iubiră zeii și te slăvi Homer.

Divină plăsmuire a formei ideale,
Te prinse Praxitêles în marmorele sale;
Iar Venera de Milo, al veacurilor dar,
Rămase al frumuseții eterne lampadar.

Te văd născând sub cerul olimpiceii Elade
Din valurile mării cu ritmice cascade;
Te văd eșind din spuma talazului de nea
Cu trupul ca zăpada, strălucitor ca ea.
Și părul tău de aur, hlamidă-împărâtească,
Îți flutură pe umeri; iar scoarța pământescă
Simțindu-te, tresaltă de viață și plăceri
Și'n cinstea ta rodește eterne primăveri.

Vrăjit e-intreg Olimpul d'alăta strălucire.
Se lau la sfadă zeii și Zevs îți dă de mire
Pe cel mai slut dintr'ânșii, pe meșterul Vulcan
Pe care tu, cuminte, 'l înșeli din primul an,
Intâtu, cu Marte, zeul războiului, în urmă,
Neptun, Mercur și Bacchus... al căror șir îl curmă
Anchise pământeanul din care, prin Eneea,
Scoboură Iuliu Cezar, cum spune epopea.

Găsind cam strimt Olimpul cu mândrele-i palate
Ca să-ți răzbuni, divino, intâta nedreptate
Așterni un vâl de aur pe-al dragostei abis
Și'n brațele-ți de zee cuprinzi pe Adonis.
Apoi, îți porți priu lume simțirea păcătoasă
Cu singura virtute: d'a fi în veci frumoasă.
Iar zeii și omenire te iartă ne'ncetat
De când Amor e fructul divinului păcat.

În cinstea ta se'nalță și statui și altare,
Ți-aduc cununii de roze matroane și fecioare,
Își vând virginătatea pe aur și argint
Fecioarele din Păfos, Megăra și Corint.
Leguni de curtezane din Cnide și Cylhëra
Serbătoresc în tine pe Venera heiera
Și sânii lor de piatră și trupul lor de nea
Și-l sfarămă pe brațe streine, în cinstea ta!
Frincea, curtezana, din vastul ei tezaur,
Zeiță, îți ridică o statuie de aur;
Iar regii, înțelepții, bătrânii și ateii
Te preamăresc pe tine în formele Frincii,

În cinstea ta, matroane, ca Fedra și Medeea,
Uitându-și gyneceul, serbătoresc pe zeea
Iubirei vagabonde, amorului fatal,
Pecetluind păcatul prin tragicul pumnal,
Prin fuga ei cu Păris, Helena din Elada
Distruge Ilionul dând lumii Iliadna
De veacuri, cu Helena, soțiile frumoase
Doar ție-ți sunt, zeiță, d'apururi credicioase
Amețitorul Păris e, vecinic, visul lor,
Un simplu măr de aur... virtutea tuturilor!

Te văd apoi, la Roma, zeiță a Victoriei,
Te preamăresc Cezarii încununăți de glorie;
Iar sclavele frumoase aduse ca trofee
Își ard mireasma cărnei... în cinstea ta, o, zee!

Din cultul tău trăește întreaga-antichitate.
De veacuri ți se'nalță un imn de voluptate
Serbătorind pe zeea eternei frumuseții
De zei glorificată, slăvită de poeți.

O, Veneră eternă, zeiță și femeie,
Tu ce-mi inspiri în cânturi divină-ți epopee,
Luceafăr al iubirii și-al victoriei mele scut,
Doar tu reverși lumină pe clipa mea de lut.
Eternul puls al vieții și-al formelor divine
Îl simt cum se strecoară, prin veacuri, pân'la mine,
Și'n clipa femerei aprinse frenezii
Respir eternitatea divinei armonii.
Căci tu-mi apari în toate femeile frumoase,
Femei cu ochi de patimi și plete mătăsoase.
Cu sânii de zăpadă și buzele de foc
Ce-mi dau o voinicie în clipe de noroc!

Ca'n antica Eladă ți-am închinat, stăpână,
Altar pe care arde simțirea mea vâgândă,
Un rug imens de flăcări ce sue pân'la cer
Zeificând prin tine al nopților mister.

Ți-am închinat gândirea și visul meu de artă,
Tu pui un nimb de aur pe viața mea deșartă,
Dat humei mele artiști și geniu unul vers
În care cânt, prin tine, întregul univers.
Iubire, armonie, e-în toată legea firii
Deci fle așternut'am, divino, trandafirii.
Și'n clipa când pământul în el mă va primi
În cinstea ta, din groapă, în flori voi răsdări;
Șz-ți simt, și mort, mireasma suferinții tale 'n aer,
Să te adun din lumea de patimi și de vaer,
Și ochii tăi albaștri și trupul tău de nea
Să-și picure lumina, prin flori, în groapa mea!

Radu Cosmin.

1) Din volumul *Cântarea inimii*, ce va apărea.

CRIZA LIMBEI LITERARE

de S. BASCOVICI.

Limba noastră trece printr'o criză de stil. Fie că într'insul se oglindește insuficiența morală a vremurilor bătute de o exclusivă cupiditate materială, fie că secarea izvoarelor de nouă inspirație ne-a oprit la aceleași clișee, stilul suferă și cu el sterilitatea fazelor de tranziție. Nu se poate scrie frumos și intens deoarece cruzimea luptelor pentru existență și contagiunea de exclusivă îmbogățire a indizilor, nimicesc preocupările estetice. De aceea, necesitățile imediate ale vieții de după război, implinite fără alegerea mijloacelor, au scoborât și stilul la insuficiența morală a vremii iar războiul amuțind în haosul lui de fier, vibrațiile sufletelor și secând izvoarele de creațiune artistică, a stabilit o stagnare intelectuală care durează încă. Să nu se uite că dacă stilul trădează omul el e și semnul de cunoaștere al unei epoci. Cu cât preocupările vor fi îndreptate numai pentru refacerea imediată a existențelor îmbelsugate de odinioară, cu atât sufletul va fi mai sacrificat, scrierile intelectuale mai puțin pretuite iar limba vorbită și chiar scrisă va rămâne umilită în pustiuul convorbirilor cotidiene de afaceri. Samsarii umplu arena matadorilor de altădată. Sub fardul și tichia clovnurilor ei nu vor putea însă niciodată smulge aplauzele și palmei decernate biruitorilor. Cum însă vremurile sunt tur-

buri, ei se pot ascunde bine. Sufletele noastre ameteite încă de vârtejul războiului nu mai pot privi în afară, ignorând arivismul unora, platitudinea altora, insuficiența sau cinismul. O descindere cât de grăbită în mijlocul arenei ne va edifica despre aspectele acestei epoci de tranziție. Ele se suprapun și se susțin reciproc. În politică, înlăturarea și ignorarea valorilor a putut atrage ridicarea unei sgomoțoase demagogii, în viața profesionalilor și negustorilor cinstea a fost sângeros înfrântă, lăsând teren afacerilor veroase și speculei, în artă sentimentul estetic a fost în chis în muzeul trecutului dând liber frâu mercantilișmului, iar în presă și literatură, de o parte violența fără noimă, de cealaltă platitudinea pun piedici inspirațiilor mari, și sfâșie paginile adevărurilor eterne.

În aceste condițiuni, limba românească izgonită ca o mloagă zdrențuită, bate din poartă în poartă cerând un adăpost. Talentele o primesc câte o clipă cu mari rezerve, dar ghiarele amenințătoare ale existenței fac pe cele mai multe s'o lase din nou părăsirii. Limba se mulțumește în cele din urmă cu ceea ce i se dă, trecând cu stoicism prin frigurile crizei generale, și așteptând un viitor mai bun. Cei cari o îmbrăcau în haine strălucitoare, Odobescu, Alexandri, Creangă, Eminescu, Caragiale, etc. au murit de

mult, și hainele trebuiesc înolte. Refugiul ei în casele sacerdotale ale unor scriitori mari ca Alex. Macedonski sau Galațion, nu o pot cruța totuși de a fi călcată în picioare de ceilalți contemporani.

Dacă ea se poate plânge însă de lipsa de podoabe, adică de stilizare, se poate plânge mai mult ca ori când astăzi de lipsa de vestimente, adică de reînnoirea vocabularului. Umilirea ei în niște vestimente sărăcăcioase pare nefirească astăzi când războiul ia mărit patrimoniul făcând o stăpâna marilor domenii de peste Carpați și Prut. Dacă oamenii politici doresc cu orice preț unificarea sufletescă a românilor de pretutindeni apoi ea nu se poate săvârși decât prin unificarea dialectelor.

Îndrăzneala și increderea fiind singurele mijloace de a ieși din perioada de tranziție, reînnoirea și îmbogățirea limbei cu cuvinte comune tuturor provinciilor noastre ar fi singurul mijloc de punere în valoare a limbei literare. Selecționarea cuvintelor arhaice din izvoarele uitate ale cronicilor precum și consacrarea în opere literare a unora din neologismele impălmânțite, ar procura limbei noastre vestimente noi, scăpând-o de calvarul pe care rățăcește astăzi și care ofilește strălucirea frazei literare, confundând-o în nuvelistica de astăzi cu stilul gazetăresc.

S. Bascovici

INSEMNĂRI

pentru volumul „Mărgăritare Negre“ de Alex. Stamatiad.

Raritățile lirice împodobesc cu stângăcie vitrinele multicolore ale librărilor noastre. Buzele sătule ale contemporanilor nar a înălțura mai mult ca oricând cupa de nectar a poezilor pentru o cupă de șampanie. Orice urmă de suflet pare să îi pierit și numai sufletul inert al trecutului ne înșeninează astăzi când încearcă să reinvieze într-o operă de artă.

„Mărgăritarele negre“ închid în filele lor secretul acestei reinvieri. E un suflet întreg, nelătinat de atingerile superficiale ale vremii, acela de care îl regăsim în acest volum. E același suflet entuziast, sincer și cald al poetului Stamatiad.

Izbitor dela început, același matur simț artistic, nu se desminte de nicio notă falsă, de nicio mievrărie.

O vigneta aleasă de d. Stamatiad pentru coperta volumului, o alegere simbolică și sugestivă, reprezintă un călător într'un pustiu outreerat de vânturi, și care pare să aibă trista fantazie de a semăna în acest pustiu mărgăritare negre...

Nu mai vorbesc nimic de realizarea tehnică a copertei și a cuprinsului, care atinge jupucabilul. O citatie făcută de poet la începutul volumului din scrisorile lui H. Ibsen, și în care se preconizează individualismul și sinceritatea, e o dovadă mai mult pentru d. Stamatiad de adevărul crezului său artistic. Insist mai mult asupra acestui punct pentru că tocmai dela el pornește cunoașterea poetului Stamatiad. Minuțiozitatea cu care totdeauna a căutat să-și arate simțul artistic și dragostea

lui infinită pentru frumos, l-au ridicat în literatura contemporană printre cei dintâi. Cu deosebire străduintele unei realizări tehnice desăvârșite, îl fac neîntrecut. Bunul gust de a păstra două file la sfârșitul „Mărgăritarelor negre“ pentru bibliografia operelor sale și iconografie, e o inovație care ne apropie de occident și de care o pretuim cu mult interes.

D. Stamatiad a strâns în acest volum 34 poezii alese cu același simț artistic călăuzitor. Găsim în ele același entuziasm și aceleași decepții, aceeași resemnare și aceleași revolte. În „A mea ai fost“ a pus tot entuziasmul și lirismul iubirii nuanțate de un ușor sensualism. E o notă specifică a naturii sale pasionate.

În poema „În Viitor“ a pus toată resemnarea și decepția învinsului. E cred cealaltă latură extremă a firii poetului.

A pus frăgezimea lirismului încadrat de imagini în „Mi-e sufletul o creangă“ și lirismul larg filosofic într'un soliloc remarcabil „Sufletul vorbeste“:

„Atâția ani de-a-rândul ca
lumbra te-am urmat.
Ca sunetul de lanțuri pe con-
damnat!..“

O notă nouă pentru volumul acesta e de sigur „Simfonia toamnei“ un ciclu de 10 stante remarcabile prin simplitatea și concisiunea lor, precum și prin emoțiunea lor continuată.

Cine nu cunoaște bine pe poetul Stamatiad, nu-l va putea pretui cum trebuie nicodată. Stamatiad-omul și Stamatiad-poetul fac aceeași entitate. Ceeace e supărător la el ca om e desinvolțura sinceri-

tății lui sgomotoase și de multe ori atât de crude. Ceeace supără pe unii în poezia lui e aceeași sinceritate volubilă, care nu poate ascunde nimic, e aceeași precizie, aceeași claritate, aceeași teamă de expresiile alambicate și cari îl fac de cele mai multe ori să alunece la prozaism și chiar la platitudini.

Prea e simplist uneori, prea își spune gândurile neted. E o calitate poate pentru cugetători, cred însă că e o scădere pentru lirici. Henric Heine a fost și el un simplist, dar simplitatea lui era dublată și triplată de ironie, amărăciune și emoțiune profundă. Poetul Stamatiad pare să-l ajungă în „Simfonia Toamnei“ scrisă în versuri tradiționale și în cari își răscolește sufletul.

Versul său liber însă nu scapă de acuzarea de a fi prozaic une ori. Dar energia și fermitatea cu care e scris ne face totuși să cunoaștem adevărul. Preocupat de claritatea și simplitatea expresiei, d. Stamatiad a încercat să aștearnă în forma clasică fondul complex și plin de subtilități al sufletului modern. El nu este însă un poet care să pătrundă și să lucreze încet. E mai mult un inspirat și tocmai energia versurilor lui al căror ritm e de multe ori atât de vibrant, dovedește aceasta. Multe din poeziile sale fac impresia că sunt scrise fără răsuflet de la început până la sfârșit.

Privit numai astfel, poetul Stamatiad, face parte din cohorta puțin numeroasă a celor sihaștrii ai artei cari în mijlocul pustiuului nu se mulțumesc să se prostorneze în fața icoanei lor. El o sărănită.

S. Bascovici

MARI DISPARUȚI

BARBU DELAVRANCEA

Alături de prietenul său Caragiale, a fost cel mai mare prozator al veacului nostru. Minunatele sale nuvele, viguros rediate, într-o limbă aleasă și viu colorată sunt modelele de stil și compoziție. Deși nota predominantă în opera este *realismul*, totuși un puternic temperament poetic se întrezărește. Analiza stărilor sufletești este meșteșugită, și sciitorul ne apare ca un perfect cunoscător al sufletului omenesc. Nuvela ce alegem spre publicare din opera sa, dovedește via imaginatie, de care nu era lipsit marele nostru prozator.

I

Scăpatase soarele; ogărele își plecau bogăția de grâu, orz, ovăz și mei la adierile încropite ale vântului de Miazăzi. Spicele răscapte și țepoase, încărcate cu bob mare și greu, se cătinau a lene încovăindu-se în văi și dealuri de aur ruginit în jurul colnițelor sub care se afunda satul Măgura. Parte din semănături erau pălite la pământ, legate în suopi și moviite în clăi.

Dar înainte de vreme secerătorii mânuau nava la spre bordeiele lor.

Călări și pe jos; alții, juțind boii cu coada ascuțită a furcilor; bătrâni, înșurăței cu nevestele, care își târașe copiii de mână, luptându-se cu ceji din brațe; flăcăi, cari pănesc din bice, gonind înaintea lor vitele speriate — tin răzorele și se indeașă din ce în ce pe drumul mare care duce la vatra satului.

Mulți s'arata fără de veste din desisul porumbiștilor și se revarsă în mulțimea ce se întreașă, în grala fugii, arătând cu degetul spre Soare-răsare:

— Ce să fie acolo, nea Strujane?

— Ce veste, bădiță?

— Ce părjol, vere Dinule?

— Ce e nu e d'a bună, răspunșo mos popa, îndesându-si în brau pulpana giubelei; mână, preotea, se bate pe roibul dă zor, par'că esti colacă, părjolu se apropie și tu tremuri ca un câțel bolnav de jigodie.

— O păcatele noastre Doamne,

ce-o mai fi și asta! mormăi baba Uța, care își încurcase vaca printre carele omenesti, — și decultă, cu picioarele coapte și arse, nu mai căta la boțovani și măcăini dând cu tănjala înaintea să ia nouă piei de pe juncană.

În urma tuturor, cocolosii unul într'altul într'o cărucioară târată de doi mânzați, Miu și Cobița se uita lung unul la altul.

— Scăpat de belic, Cobițo, de Arogăți și de Muscali, măsursi afundisul codrilor, ținându-mi zilele cu porumbe săbatic și cu pere pădurețe, trecui prin toate gâdindu-mă la tine, și acum, când legaram temelie căminului, n'au trecut decât cinci zile și cinci nopți, Cobițo, și iacă ce ne este teaptă.

— Ce-ți pasă, Miu, îi răspunșe ea, dacă nu e de traiu cu omenic, dacă Dumnezeu ne-a uitaț; tu esti voinic, stii să gonești fără frâu și fără scă, și să învârtesti secura și să rețezi capul de pe umeri de juvină, aleargă în crata lui Dumnezeu Potop. Noaptea la răs-pântii, ziuc în vizuină, voi fi cu tine. Nu mai e de rabdat, Miușe; eu sunt muere, dar nu mă înșală mințea, vine Răsmirita, și de ea eu scăpăm cu viață, nici noi, nici copiii noștri.

— Vine, veni-l-ar nume'e, grăi Miu, și-si potoli necăzul, sărutându pe obrazii ei balat, rasurați cu niște pajure rosetice ca măceasa.

Prăful, răscopit în nori desi, înșeca în fum galbul norodul sperat; urujtura și galăgia goniau pasările crânzurilor, și stourile

de grauri sburau amette, ciripind ca de spaima șoimilor; lăstunți s'afundau glonț în nemărginrea zărei; mugetul se emesteca în ninchezarea cailor, și cumpenele liniștite ale pușurilor de pe văl-ceaua satului, își arătau vârful în șir, și se alipeau cu cerul în depărtare.

Cluj

II

Când se apropiară de sat, la ghiolle aciolate băaturilor falfăi, ră speriate în frunzișul pomilor; câinii începură a lătra ca și când hotii căleau casa cuiva; chiar și porcii trândavi se iuțiră, pornu, d-o antpoda, gâțând să crezi că li s'au pus cuțitul la beregată.

Cu toții năpădiră la biserică. Trebuia să ia o hotărâre. Chipurile lor galbene și trudite, udate în suvite de sudoare amestecată cu praș, tăcerea care le tălă nima într'o clipă și țipătul copii, lor mici, legănați la sânul femeilor înfășurate cu niste drănețe de vânicie în jurul trupului, — ar fi înghețat și sângele de haiduc care rade și spintecă, și doarme liniștit pe hoit de arnăut.

Cerul, din spre Soare-răsare, roșu ca o tinichea arsă, cât prinde ochiul, se încingea necontenit, pârând și-si arunca dogoarea sa până deasupra cătunului Măgura. De la o vreme, palălăi de fum și de flăcări se rid cară, amestecându, se între ele, și scăpărând scântel răsucite în suțuri uriașe de negu, ră posomorâtă.

— Să dam foc satului și să luăm calea nădurilor, strigă un

făceau din mijlocul lumii mărmuri.

— Ci ca ho, voi nice, prea o iei repede, răspunse pariutee Ștubei; ce dai gurei să mănânce la întoarcere? uude ne-am mai pieca cosele? Mijunile Domnușii sunt mari, să fugim cu toți în ascunzătorile codrilor, s'o trece vâsta, că nu una am văzut eu de când am albit.

— Faceti copii și nevestele grămădi, dați roată în jurul lor, și s'o pornim duium cu ce-om apuca, încotro ne-o duce norocul, grați un bătrân.

— Înghetați topoare și coase; ce s'o întâmpla, întâmplă-ni-se tuturor.

— Așa! Așa! strigară cu toți. Iar copiii, tremurând varga de spaimă, goi puscă, agățându-se de bițele femeii, îngăunau înneacăți în plâns, stergându-și nasul cu cloșorul mânelor goale și slabe:

— Mamă, vin Turcii? Căpcăunții cu două guri, mamă?

Dar la nu ropot de cai care li se trezi în urechi, fără de veste, picioarele li se tăiară dela încheieturi și viața le amori, ca și când moartea li izbise pe toți într-o clipă. Popa făcu cruce, și după dăsușul toți bănănașă semnul mântuirii.

III

Într-o goană nebună, pe deselate, bătând gonacii cu iataganele, un polo de călăreți s'arătă în capul Măgurei.

Cât te-ai sterge la ochi, și ceata, care așternuse pânțele cașilor la pământ, sosi în fața mulțimii.

— Sunt dați noștri, sunt creștinii, ziseră cu toți. Bine ai venit, Potoape? ce mai veste, haiduce?

Caii delișilor erau în spume; în loc de frâie: streanguri și curmele; cuțite late la brâu, căciuți țurcănești; date pe ochi; priviri de ziare.

În fruntea lor sta Dinu Potop, cu iataganul seos și leget de mână până în cot cu mlădițe de curpen; uscat ca o scândură răspândind răcoarea în jurul său de cotropitor nalt cât un brad cu feța crestată și svărcolită de luptă și de nedormire.

— Veste rea, creștini de Dumnezeu, zise Potop; a flămânzit o-

mida, a încetat năpârca de sânge omenesc; vin Turcii, mânași de Arnauții stăpâurei; ard satele; robesc copii și femeile; scrum în urma lor și vălvătăi înajute-le. Mâna pe topor, și să luăm calea pădurilor; la strămoare să-i apucăm; jur că voi mânca unul de viu cu carne și cu oase, și voi hrăni hoțele cu stărvuri zece ani deardându!

Unii peste alții o porniră.

Această învălmășeală de care, de cai și de boi, cari mugesc în mijlocul câmpilor, acest alai de moșnegi, femei, bărbați și copii cari jelesc patrunci la oase de spaimă, rid când pulbereta mai sus de vârfulurile stejerilor bătrâni, se duc încăreții cu traiste cu mălai, cu tingiri, tigăi și căldari. Unii se roagă; alții injură; sgomotul sec al roților fără șini, bălăngăitul aramurilor, ca niște clopote dogite, împărăție desnădejduirea în lungul ținuturilor. Se duc tărându-și sărăcia și plânsul.

Unde își zidiseră bordeiul, vor găsi taciuni, și, răscolind cenușa satului mistuit, vor da peste petice de velinte, pete crămpeie de icoane la care s'au închinat o viață întreagă; și poate n'or cunoaste vatra în jurul căreia și-au cârpit zi cu zi traiul, îndrugându și povesti și basme.

Droaje netrebuică, ce nu mai crede în mântuire, se repede în curcă, ca fugii unui viscol în lungul drumului, fără să știe ce s'o întâmpla pe ziua de mâine. Mulți din ei, asmuțându-și vitele, au uitat până și mișa Celui de sus.

Noaptea inghite fața lumii, cerul în urma lor e foc nestins, care aprinde zarca infierbântată, cătrăbind văzduhul.

Nu mai Dinu Potop înaintea tuturor, își sângeră codanul, jucând pe spinarea lui ca un stâlp negru, îndemnând poporul la viață și la goană.

IV

Rătăcit de ceilalți, Miu s'a aruncat pe sajele calului din cetău, retezând-o d'acurmezisul hodelor. Se duce de zor, și Cobila în căruță, p'un maldăr de fân, își momeste chinul doară lo alina cu nădejdea d'a se vedea în deșul tufelor, ori pe creasta de piatră a vreunui munte, departe de Bă-

mirița, care cotropește femeii omului.

— Vremuri grele, Miule, mor-mă, ca săltată în sus pe maldăr; nu o doțrai, nu o doțrai; mai bine cu lupii păltoageilor, mai de grab cu urșii vâgăunilor, decât cu stăpânirea de azi. N'apucă să se încălzească locuș sub tine, și br cu fugiții, că Răsmirița bate la ușă.

Nu sfârșise bine cuvântul, și-i apropia din spate tropot de cai și zăgănit de arme.

— Ne-au dat de urmă, grați c'un glas chiuuit Miu, nu e scăpare Cobilo, dar să încerc un gând.

De grab ei își opri caii; ridică fânul din căruță; își lungi nevesta cu fața în jos dealungul dricului, s'o acoperi cu maldărul de fân; apoi îi zise pornind o la drum.

— Mă doare că te muncesc, Cobilo, dar poate că-asa ne-o ajuta scrisul să trecem și d'astă primejdie.

Încălecând iarăși, își făcu cruțe; apucă hăturile, și începu să bață mânășii cu codrișca, de jite ridicau vârgi și le pleșnea pelea pe coaste.

— Mai încet, grați Cobila, mi-ai sdrelit sânul; mi'îneacă răsufiarea.

Miu, fără s'audă, fără să vadă înaintea ochilor, goneste în pustiu întunericului; căciuța îi cade din cap; cămasa i se umflă de vânt; coada bicicului i s'a spart în hășehii și sar din ea puzderii melijate de șoldurile uscate ale bicicilor cari, care gâfue de oboseală, năclăii în clăbuc de spume.

La urma urmelor îi sosi hainii de leniceri cari năpustiau pe cai mai repezi decât gândul.

Cu salvării roșii și creții, găitauți și strânsi pe fluerul picioarelor, cu mintene civite, cu iatagane lucioase, trase din teacă afară, ei prind pe Miu de ceafă, oprind căruța în loc, injurând beți merti, să te cutremuri: „Bre! Ghiaur!”

Apoi începură a-l croi cu mușca iataganelor.

Unul din ei, ce abia se mai ținea pe sea, îl izbi cu pumnul în față, și îi zise pe românește:

— N'ai nimic în car, păcăto, suje?

— Jupân cianș, răspunse Miu, mai mult mort decât viu, așa să-ți ajute Dumnezeu: nimie o na-

de fânat; îndură-te de mine; lăsați-mă cu zile, poate c'ai vândut salp la noi, poate c'ai înțepit covrigi; te-ai hrănit cu noi, fie-ți milă; cu ce-am greșit vouă, de mi frângeți onsele par'c'ați călca pe fuieri uscați?

Cianenii bolborosi; câteva cuvinte tovarășilor săi, iară ei, după ce răcniră de auzi întinsul netărmurit, începură a băga iataganele în fânul din căruța până la mâner, doar d'or găsi ceva piuțol.

În acea gălăgie de ocări și urlete de fiare, la flece împunsătură de iatagan, parcă s'aud vaiete năbușite, și mașdarul tresare să zică că e viu și că-l doare acele limbi ascuțite, care-l spintecă fără răgaz.

Miu, smulgându-și părul din cap, sărută înțepitură cianului și îi plânge pe târligii cari i se ridică pe fluere.

— Stăpâne, n'am nimic, nu mă mai chinuți, îmi mor copiii de foame, lăsați-mi calea deschisă; și stăpânul Cerului să vă asulte, cum m'ascultați și voi pe mine.

Când luară înțeles să-l orte și întoarseră ca-i s'o plece, cianul și apăsase elubucul și aruncă foc fânului din căruța, tușind-o ca vântul înșoțit de gilații săi.

Fânul, uscat ca iasca, începu să trosnească, încins de vâlvătăi, înălțând o pară de lumină ruja sub bolta cerului civit, pe care abia se zăriau câteva stele scilpind ca niște ochi de lup în stufilese negre ale pădurilor.

Miu se repezi asupra fânului care se încinsese de pocnea în sus; înbătă din el cât putu; și, după ce-l aruncă tot la pământ, se ridică pe joima căruții; bănănai cu mâinile în toate părțile ca scos din fire; își smușe în petice cămașa care-i ardea, și cu obrații crăpați de foc, cu ochii pârliți, fără să vadă, fără să știe dea seama de ce face, striga ca și cum l-ar fi hărănit o fiară sălbatică:

— Scoală, Cobilo, ce dormi? nu te mai face! sunt numai eu, desteaptă-te! Dar când o luă în brațe, ș'o asternu pe iarbă, trupul îi era moale și cald încă. Spina-rea ei, scaldată în sânge, era ciuruită de iatagane; în gură avea hășchi din scândura dricului în care își înfipsese dinții, ca să nu strige.

Miu îngenunchiă la capul Cobilei, începu să plângă desnădăjduit, simțind în adâncul inimii toate găurile din spinarea ei.

Apoi, părându-i-se că a căscat

gura și și-a dat sufletul de veci, se sculă năuc de lângă dânsa, înhăță biciul și plesni de câteva ori în spinarea calilor, care o rupseră la fugă, mestecând iarba ce o păscuseră liniștiți.

— Duceți-vă, altul să vă fie stăpân; eu n'am ce mai face cu voi, îngână Miu, și se culcă lângă Cobila, care începuse a se răci.

După ce plâuse câteva, sărută pe Cobila de mai multe ori, se sculă din nou în picioare, strânse biciul în mână, apoi se izbi cu palma în față și strigă: o jelesc ca o babă!

Isi băga toată codrișca pe pe roșcă și horecând căzu ametit la pământ.

A trecut o săptămână și Rămărița s'a dus. Măgurenii pocăliți de foame, ruși de nedormire, se apropiară de vatra șatului.

S'au găsit bordeile pustite, bl-serica arsă, sfințele icoane pân-gărite. Iar unii din copii, după ce s'au întremat cu câteva im-bucături, alergând după un stol de corbi, au dat peste Miu și Cobila, lungiți unul lângă altul, cu ochii scosi, cu cosurile pieptului scobite, și caii lor, tărând căruța, le da târcoale pascând de jur împrejur.

Barbu Delavrancea.

IN COLIBA DE LA CHIUĂ

de N. GHINDARU

În coliba de la chiuă noapte neagră-i totdeauna.
Doar prin găurile ușii deși strecoară o rază luna
Focul pâlpâe în vatră șoapte de dureri tăcute
Iar ciocanul bate'n apă jalea clipelor perdate.

În coliba de la chiuă în tăcere-am plâns odată.
Fericirea ce răsare într-o inimă ntristată
Nici o floare nu va crește pe tulpina ei nici una
În coliba de la chiuă noapte neagră-i totdeauna.

N. Ghindaru

NOAPTE

de PAVEL FLORENTIN.

E irig și plouă. În odaie e întuneric.

— Cine bate în fereastră, la o oră atât de târziu?

Nimeni, m-am înșelat.
Dau perdelele în lături și îmi ațunez privirea afară. E întuneric, iar străzile sunt pustii.

Aprind candela de pe noptieră, apoi mă lungesc pe canapea.

Abia ațipesc însă, că din nou aud același șgomot ciudat ce venea din afară, că se repetă.

Cine e?
Nu capăt nici un răspuns.
E noapte și plouă.
Îmi opresc privirea în tavan.
Mări pete de întuneric se apleacă pe altele pe zidurile odăii.
Iată că de odată o umbră ce a stat până atunci ascunsă sub fe-

reastră pătrunde încet, încet în odaie.

E scheltul unui mort ce se aruncă asupra mea. Incep să strig cuprins de spaimă. Măna rece și osoasă a mortului, — ce s'a încolăcit ca un șarpe în jurul gâtului, o simt că mă sugrumă. Mă lupt și mă sbat din răsuferi să scap din mâinile scheletului ce mă strânge cu putere. Ochiul acela eștit din orbite ce mă privesc sunt injectați de sânge. Acea privire e ca aceea a unui nebun.

Mă rostogolesc după canapeaua pe care adormisem de cu seara, deșteptându-mă, văd odaia slab luminată de flacăra candelii ce s'a făcut mai mică. Afară ploaia a încetat

Deschid fereastra. În odaie pătrunde aerul umed al nopții de Septembrie.

Piața e pustie. O clădire înaltă și cenușie cu turnurile ascuțite se ridică amenințătoare în fața mea stând parcă gata a se prăbuși. E biserica Neagră al cărei ceasornic bate miezul nopții.

Mai departe zărește Puntea Dracului pe sub care Syrul își duce apele șgomotoase spre vale.

Pe alocurea se văd strălucind în noapte mii de lumini și de licurici de aur și topaz ce sunt risipiți pe poala munților înalți și prăpăstioși ai Brașovului ce doar me învăluit în ceață.

Pavel Florentin

10 Septembrie 1920

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SONNET

de ST. GEORGESCU

Sunt zdrobit, ucis mi-e lutul, însă fruntea nu mi-o închin
Crunt mi-am răs de-a soartei chinuri nemiloase și barbare
Și nici n'am cerut vre-odată cui-va milă și îndurare
Moarte ești Stăpâna lumii, numai ție mă închin

Nici nu'mi turbura odihna al regretelor suspin
În tăcere să mă duceți peste tainice hotare
Unde rază de lumină nici odată, nu răsare
Și-o poveste ca o vrajă codrul să'mi șoptească lin.

Și nici piatră grea să'mi puneți pe-un mormânt întunecos
Frunze veștede și triste s'or așterne mângâios
Ghiociei de zăpadă cu un giulgiu mă'nfășoare.

Și când mândra Primăvară cu cortegiul ei de flori
Va sosi fecundată de lumină și de soare
Nici să'mi afle nu vroî locul, pe sub straturi de ninsori.

St. Georgescu

SFÂRSIT DE BASM

— BALADĂ —

Cu ochii mici sub visătoare gene,
Cu părul greu de aur și sulfină
Sub petele de umbră și lumină
Stă cea din urmă dintre Cosinzene,
Departé, zarea moare cristallină
In crâng slujesc aerian rapsozii
Și-în curtea, care odată fu grădina,
Azi cresc porumbe, mătrăgune, bozii.

* * *

Domnița 'si pleacă mâinile alene
Pe piatra culei prinsă de ruină
Privind, cu ochii doritori de vîndă
Pustietatea căilor muntene,

Subt daruri, sub podoabe de verbină
Și-a împletit cunună, grăul cozii
Dar Făt-frumos uitat-a să mai vină
Pe drumul negru cotropit de bozii.

* * *

Pieziș amurgul întră în poene
Și freamătul pădurii se alină
Iar frunzele de aur se înbină
Cu ale înopțării negre pene
Te-au părăsit, mlădliță de regină,
Povestitorii, zânele, irozli...
Și-în umbră se înmulțesc subt luna plină
Ciorchinele sălbatice de bozii.

Domniță, tolu-l moarte și rugină
In tindă pierde frăgezimea rozet
Privește: noaptea urcă și se'nclină
Pe întreg pământul năpădit de bozii.
Horia Furtună

UN CÂNTEC ÎȚI CÂNT

Un cântec, iubito, un cântec îți cânt,
E rupt din durerea mea 'ntreagă;
E cântul iubirii ce dulce 'l descânt
Intr'una în calea-mi pribeagă.

Un cântec, iubito, un cântec îți cânt,
Sortit ca în noaptea aceasta
Să murmure lin pe bătaia de vânt,
Ușor să-ți lovească jereasta.

Un cântec, iubito, un cântec îți cânt,
Un cântec duios pentru tine...
Tu 'mbrățișă-acuma pe tainicul vânt,
Ca vrajă-ți s'ajungă la mine!

George Baiculescu

STATUELE ALBE

Bătrâna ruină de veacuri veghează
Asupra grădinei ce doarme 'ntre flori,
Iar luna de gheață argintu și'l varsă
Sădind în adâncul tăcerii fiori.

Trei lebede albe vâslesc către țărături
Pe lacul ce pare un cer înstelat,
Și zarea le soarbe încetu într'nsa
Și liniștea 'n urmă se 'ntinde treptat.—

Nu-i nimeni în preajmă și totuși, 'mi pare
Cu glasul adâncime că umbre 'mi vorbesc
Și'n pacea grădinei ce stă solitară
Statuele albe la mine privesc.

A. Sorescu Soare

CRONICA LITERARA

NOUL ROMAN „TRAGEDIE MUTĂ”

de V. DEMETRIUS.

Obișnuitul cititor de literatură bună, când izbuteste să citească o carte în întregime, din scoartă în scoartă, chiar dacă n'a simțit nicio emoție în tot timpul lecturii, chiar dacă stilul l-a nemulțumit pe multe pagini, din faptul că n'a lăsat cartea din mână, trebuie să trăga încheierea că nuvelele sau romanul cu care s'a trudit, au un merit. Este peste putință să citești o carte în întregime, când este scrisă fără pic de talent.

Am început să citesc lucrarea d-lui Stoican, „Tragedie mută”. Am ajuns, foarte anevoie, să citesc jumătate din romanul acesta de 326 de pagini, și l-am lăsat. N'am simțit și nu simt, doamne fereste, nevoia să-l isprăvesc!

Într'unul din romanele sale, Huysmans descrie pe larg plictiseala. Totul e sterp, încolor, zadarnic. Urâtul te pătrunde, lași alături de tine de zece ori cartea, o așezi în bibliotecă, o închizi cu cheia, dar, a doua zi, dacă nu peste un ceas, simți nevoia să depeni mai departe firul cenușiu al plictiselii. Casti, te revolti, dar citești în întregime romanul lui Huysmans. Căci talentul are darul acesta ca, în privra senzațiilor neplăcute la care te osândește uneori, în privra opiniilor tale, să-i rabzi desfășurarea, să-i asculti cuvântul.

Romanul „Tragedie mută” nu se poate urmări până la sfârșit. L'ai lăsa bucuros dela

primele pagini. Materiajul întrebuintat de autor, oameni, priveliști, întâmplări, totul e banal, și nu găsești nicio împrecherere de vorbe fericită, o comparație nouă. Iarăș povestea unui învins, ca în nuvelele lui Vlahuță și ale d-lui Brătescu-Voinesti. Dar, ce se potrivește!

Nu'l cunosc pe d. Stoican și nu i-am întâlnit numele prin reviste nici odată. Este prima sa lucrare „Tragedie mută”? D-sa anunță pe una din primele pagini ale romanului său alte cinci șase lucrări, gata de apariție. Dacă e prima, putem spera, foarte puțin, e drept, că vom găsi urme de talent în celelalte lucrări ale sale. Dar dacă „Tragedia mută” este tot ce-a avut mai de seamă, este cartea cu care socotea d-sa să-și deschidă calea în literatură?

Atunci ar fi păcat de hârtia și de riparul așa de scumpe și de preocupate astăzi, de atâta obidă gratică și de iluziile tânărului sau vârstnicului domn Stoican.

În țara noastră este păcat să-și piardă cineva vremea cu scrisul, și când are ce spune, când are ce să comunice semenilor săi, cunoașterea societății în care trăiește, sau mișcările grădinii sale sufletești. Cu atât mai mult este păcat de un biet om, care 'și face impresia că este mare scriitor, pentru că a putut să scrie fraze peste fraze, legate

între ele, ani întregi și, tot mai impresurat de maldăre de manuscrise, nimic nu-l poate distra, despărți de chemarea nefericită de autor.

„Tragedie mută”, roman searbăd, banal, va avea oare cititori? Cu alte cuvinte: se găsește la noi, unde așa de greu se desface o carte bună, se găsește cititori pentru una hotărât proastă? După cât știu eu, din afirmațiile librărilor, da! S'ar părea că literatura sub mediocră are mult mai multă căutare, în masele abia știutorilor de carte de la noi, de cât opere de artă.

Ne aducem cu toții aminte de unele succese de librărie uluitoare, desgustătoare. În păcănirea și rătăcirea publicului au și gazetele, multe din ele, mare parte de vinovăție. Indulgență și favoritism. Nu voi mai cita nume proprii de autori.

Dar bietii oameni, autorii acestia cu succes de librărie, laudați de criticii gazetelor, cum să se poată înșiși deosebi de adevărații scriitori, când au, în aparență, toate puținele onoruri și dovezi, că munca lor e frumoasă, e foloșitoare, e de talent?

Și nici măcar Societatea Scriitorilor Români nu și-a ținut ușile cu strășnicie închise plevei literare.

Asupra romanului „Tragedie mută” după cât știm, încă nu s'a rostit nicio voce din presă.

V. Demetrius

LA ADMINISTRAȚIA ZIARULUI

„UNIVERSUL“

SE GASEȘTE DE VANZARE

URMATOARELE VOLUME :

Memoriile regelui Carol 17 volume, colecția completă	„	10.—
Carol I Regele României	„	2.—
Memoriile Principesei Luisa a Saxoniei	„	1.50
Pățaniile minunate ale lui Petre Schlemil	„	1.—
Conversațiuni moderne în 6 limbi	„	3.50
Călătoria în India 2 volume	„	3.—
Dragoste din alte timpuri 2 vol.	„	2.—
Tragedie cerească	„	1.50
Două nuvele de Carmen Sylva	„	1.50
Aventurile unui Călugăr	„	1.—

Pentru provincie poșta 30 bani